53

Πολύκαρπος ἐξ Ἀρχιάτρου
Πατριάρχης Ἱεροσολύμων 1808-1827.

«Μετὰ ζωηροῦ ἄλγους καὶ πρότερον μέν, ἀλλ' ἰδίᾳ σήμερον, ὁπότε ὑπάρχουσιν ἱκανὰ ἐκδεδομένα ἔργα ἀφορῶντα τήν τε ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων καὶ τὴν Ἁγιοταφιτικὴν ἐν γένει Ἀδελφότητα, παρετήρησα ἐκπλήσσουσαν καὶ ἀσύγγνωστον ἔλλειψιν ἰδίας μελέτης περὶ τοῦ μεγαλειτέρου καὶ φαεινοτέρου ἀστέρος ἐν τῷ νοερῷ τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας στερεώματι, τοῦ Μεγάλου, λέγω, τῆς Ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ Πατριάρχου Πολυκάρπου τοῦ ἀπὸ Βηθλεέμ· ὁ ἁγιώτερος, ὁ διαπρεπέστερος καὶ περινούστατος τῶν Πατριαρχῶν τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος ἐλησμονήθη οὐχὶ μόνον παρὰ τῶν μικρᾶς καὶ βραχείας μονογραφίας ἢ ὀλιγοσελίδους μελέτας συνταξάντων περὶ τῶν ἡμετέρων ἐν γένει, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ παρ' αὐτῶν τῶν σοφῶν καὶ Διδασκάλων τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας, ὧν τὰ ἔργα ἀποτελοῦσι τὴν φαεινὴν νεφέλην αὐτῆς. Διατί ἀποκαλῶ σπουδαίαν ἔλλειψιν καὶ ἀσύγγνωστον σφάλμα τὴν ἰδιαιτέραν μονογραφίαν τοῦ Πατριάρχου τούτου, ἀποδείξει ἐφεξῆς ἡ μικρά μου αὕτη μελέτη.

Πολὺς λόγος ἐγένετο περὶ πολλῶν ἄλλων Πατριαρχῶν τε περὶ ἄλλων προσώπων, οἷοι Ἰάκωβος ὁ Πάτμιος καὶ Σέρβετος ὁ Κύπριος κ.λ.π. καὶ μεγάλη δαπάνη ἐγένετο εἴτε εἰς βιβλία εἴτε εἰς εἰκόνας κατὰ κόρον προβαλλούσας ἐν ἰδιαιτέραις μελέταις, οὐδὲ μικρὰ ὅμως δυστυχῶς ἐγένετο περὶ τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ

ὑπὸ
[illegible]
[illegible]
Ἱεροσολυμ[illegible]
ἐν Νέᾳ Σιὼν
1913 φυλ. 41
σ. 641-652

54 Πανιέρου Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως Παλαιάρχαι Πα-τριάρχου, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ βάσιν χρυσοῦ καιροῦ, συνδέοντος αὐτὸν μὲ τὴν νεωτέραν γενεὰν τῆς Ἁγιοταφιτικῆς Ἀδελφότητος· καὶ ἵνα διὰ βραχέων εἴπω, ὁ Πατριάρχης Παλαιάρχης ἀπέβη μέγας διὰ τὸ ἀξιοσημείωτον καὶ βαρυσήμαντον διά τε τὸ Γένος, τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἰδίᾳ τὴν Ἀδελφότητα ἡμῶν γεγονὸς ὅτι ἐν ἀτρύτοις κόποις καὶ ὑπερανθρώποις ἀγῶσι κατώρθωσε τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Πανιέρου Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, τοῦ Μαρτυρίου, ὡς ἀπεικάζουν αὐτὸν παλαιότατα, τοῦ σεμνώματος τούτου τοῦ ἡμετέρου γένους, τοῦ ἐγκαλλωπίσματος τῆς Ἁγιοταφιτικῆς Ἀδελφότητος, τοῦ [illegible] τεμένους τῆς Ἰουδαϊκῆς καὶ Χριστιανικῆς Μητροπόλεως.

Πᾶσαι αἱ γενεαὶ τῶν ἀπὸ Χριστοῦ παρελθόντων αἰώνων, πᾶσαι αἱ ἐπιδραμοῦσαι ἐπὶ τὴν ἁγ. Πόλιν φυλαὶ καὶ πᾶσαι αἱ ἐστεμμέναι κεφαλαὶ τῆς ὑφηλίου ἐπόθουν τὸ βῆμα ἐρεῖσαι ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ τῶν λοιπῶν σεπτῶν προσκυνημάτων, ἡ δὲ ἡμιβαρβαρικὴ εἰσέτι τοῦ μεσαίωνος Εὐρώπη ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον κατεσείετο ἐπὶ ἕνα περίπου αἰῶνα, ἵνα διὰ τῶν Σταυροφοριῶν ἐπιτύχῃ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ Παναγίου τοῦ Σωτῆρος Τάφου καὶ τῶν λοιπῶν σεβασμίων Τόπων, ἀλλ' ἠναγκάσθη ἀποσυρομένη νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἧτταν αὐτῆς, διότι ἡ γεία, ἣν ἐζήτουν, οὐδαμῶς ἀπῄτει αὐτούς, ἀλλ' οὓς προσώρισται, οὓς ἐξελέχθη, ὅτε τὸ ἀψευδὲς τοῦ Κυρίου στόμα διεκηρύττετο πρὸς τοὺς ἀναβαίνοντας εἰς Ἱεροσόλυμα Ἕλληνας, ἵνα προσκυνήσωσι: «Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου».

Καὶ ἰδοὺ ἐκεῖνο ὅπερ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες, στρατηλάται καὶ νικηταί, ἐπιδραμόντες τὴν ἁγ. Πόλιν, ἠδύναντο νὰ ἀποτελέσωσι, διότι αἱ γνῶσαι τῶν ἁγίων Τόπων φύλακες καὶ ἄγρυπνοι φρουροὶ οὐδενὶ ἐπέτρεπον τὴν ἰδίαν δόξαν, δόξαν παρὰ τοῦ δομήτορος τῆς Ἐκκλησίας δοθεῖσαν αὐτοῖς, ἵνα δοξάζηται ἐν αὐτοῖς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἰδοὺ, γέγον, ὁ ἡγιασμένος καὶ ἐκλεκτὸς παρὰ Κυρίου Παλαιάρχης Πορφυρίασος, τῇ ὀροφοδόμῳ καὶ τοῦ ἡμετέρου γένους συμπράξει παρὰ τὰ ὑπερανθρώπινα ἀγωνίσματα καὶ παγχάλεπα προσκόμματα τῶν ἡμετέρων ἐχθρῶν, κατώρθωσε νὰ ἐπιλύσῃ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως μετὰ τὴν φοβερὰν πυρκαϊὰν τῷ 1808 καί, ὅ δὴ σπουδαιότατον, νὰ ἐπικρατήσῃ τὰ ἀνάπαλιν καὶ αὖθις τὰ κυριαρχικὰ ἡμῶν δίκαια ἐπὶ τῶν πανσέπτων προσκυνημάτων. Τὸν τοιοῦτον ἐθαύμασεν ἡ μνήμη τοῦ οἴκου τοῦ Κυρίου ἄνδρα, οὗ καὶ τὴν εἰκόνα παραθέτομεν ἐνταῦθα, ὅπως γίνῃ ἁπλούστερον καὶ ἐκτενέστερον γνωστὸς εἰς τὸ Κοινόν, ποιοῦμεν νὰ σκιαγραφήσωμεν κατὰ τὰς ὑπαρχούσας δυνατὰς περὶ αὐτοῦ πληροφορίας, ἵνα τελειότερος ἀποβῇ ὁ σκοπὸς τῆς παρούσης μελέτης.

Ὁ Παλαιάρχης Πορφυρίασος, ὁ ἐξ Ἀγχιάλου τῆς Θράκης, ἢ κατ' ἄλλην ἔκφρασιν ὁ ἐξ Ἀγχιάλου τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἀφίκετο εἰς Ἱεροσόλυμα τῷ 1770 ὡς προσκυνητὴς εἰκοσαέτης τὴν ἡλικίαν. Ὁ γράψας τὰς εἰδήσεις περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ παρέχων Προκόπιος ὁ Ἀρχιμανδρίτης οὐδὲν ἕτερον ἀναφέρει περὶ τοῦ προτέρου ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ βίου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

πάντως ὅμως δυνάμεθα νά εἰκάσωμεν ὅτι ἐγεννήθη παρ' εὐσεβῶν καί ἐναρέτων γονέων, ὅτι ἐξεπαιδεύθη τά πρῶτα ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ χριστιανικά γράμματα, ὅτι ἔλαβε τήν δέουσαν ἀνατροφήν καί προπαρεσκευάσθη θεοσεβέστατα διά τόν μετέπειτα βίον, ἐκλεξάμενος τήν ἀγαθήν μερίδα, ὅτε δέ ἀφίκετο εἰς τήν ἁγ. Πόλιν ἐγένετο ὑποτακτικός παρά τῷ ἀοιδίμῳ Ἀνθίμῳ Πατριάρχῃ ἐν τελείᾳ ὑποταγῇ ἐκπαιδευθείς παρ' αὐτῷ καί τήν τούτου ἀρετήν ἀπεμάξατο· ἦν μελάγχρους, ὑψηλός τό ἀνάστημα (ὡς δεικνύει εἰκὼν ἡ σωζομένη ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πατριαρχείῳ ἐλαιογραφημένη αὐτοῦ εἰκών), ἀγχίνους, κουρίνους (κατά τόν ὡς ἄνω Προκόπιον) καί μεγαλόψυχος, εἶχε τό ἐπαγωγόν ἐν λόγοις· ἔκαμνε ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς καί τῆς ποιμαντικῆς, ἐφ' ᾧ καί ἐγνωρίζετο μέγας ἀνήρ ἐν τῷ καιρῷ αὐτοῦ· πάντες ἐπεθύμουν τήν αὐτοῦ θεωρίαν τε καί συνομιλίαν· διό καί μεγάλα ἅμα καί πολλά κατωρθώσατο εἰς ὠφέλειαν τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Μοναστηρίου. Ἦν φιλόμουσος· διό καί δύο ἀπέστειλε διδασκάλους εἰς τήν [illegible] τῆς Ἱερουσαλήμ (ἐκ Βασιλευούσης δηλονότι,) τήν Βιβλιοθήκην κατεπλούτισε καί μυρία ἄλλα καλά κατώρθωσε τε καί ἰδίας κατορθώσας, ὀλίγας ἡμέρας γενόμενος ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ τῇ γ΄. τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1827, δεκαοκτώ ἔτη διατελέσας διάδοχος ἐν τῷ θρόνῳ τῆς Βηθλεέμ καί δεκαεννέα ἔτη πατριαρχεύσας.[1]

Τόσαι μόνον αἱ τοῦ Προκοπίου Ἀράμπογλου εἰδήσεις περί τοῦ ἡμετέρου Πατριάρχου ἀλλαχόθεν ὅμως ἐρανισθέν-

1) Κώδ. Ἱεροσολ. Βιβλιοθήκης ἀριθμ. 176 σελ. 16.

τος καὶ ἄλλα χρειώδη ἠδυνήθημεν νὰ συμπληρώσωμεν κατὰ τὸ ἐνὸν τὴν παροῦσαν μελέτην.

Ἐξ ὑπομνήματος περισωθέντος ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Α. Π. Κεραμέως, χαριεστάτου ἐρευνητοῦ τῶν καθ' ἡμᾶς Βιβλιοθηκῶν, Δ' τόμῳ τῶν ἀναλέκτων τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς Βιβλιοθήκης (σελ. 62) πληροφορούμεθα ὅτι τεσσαρακονταέτης περίπου ἐγένετο Μητροπολίτης Βηθλεὲμ διότι κατὰ τὸν Προκόπιον Ἀραμπόγλου ἀφίκετο εἰς Ἱεροσόλυμα εἰκοσαέτης κατὰ τὸ 1770· μετὰ 20 δὲ ἔτη, ἤτοι τὸ 1790, λαμβάνει χώραν ἡ ἐκλογὴ αὐτῆς· ἀκριβείας δὲ μείζονος ἕνεκα παραθέτομεν ὡς ἔχει τὸ ἐν λόγῳ ὑπόμνημα.

Ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς Πολυκάρπου διὰ τὴν Μητρόπολιν Βηθλεέμ.

Τῆς ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Βηθλεὲμ χηρευσάσης ἤδη πρὸ πολλοῦ γνησίου ποιμένος, διὰ φροντίδος ἐγένετο τῷ μακαριωτάτῳ κορυφαίῳ τε καὶ Παναγιωτάτῳ δεσπότῃ ἡμῶν καὶ Πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων κυρίῳ κυρίῳ Ἀνθίμῳ καὶ τῇ ἁγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ τοῦ παναγιωτάτου τούτου θρόνου περὶ ἀποκαταστάσεως ἐν αὐτῇ γνησίου προστάτου· καὶ δὴ κελεύσει τῆς αὐτοῦ θειοτάτης μακαριότητος συνῆλθον ἐν τῷ πανσεβασμιωτάτῳ ναῷ τῶν ἁγίων ἐνδόξων θεοστέπτων μεγάλων βασιλέων καὶ ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης οἱ παρευρεθέντες πανιερολογιώτατοι καὶ θεοσεβέστατοι ἅγιοι ἀρχιερεῖς ψήφους κανονικὰς καὶ περὶ τούτου ποιήσασθαι. Καὶ μέντοι τούτων οὕτως ἐκτελεσθεισῶν προεκρίθη ἄξιος τῆς τοιαύτης ποιμαντορίας ὁ πανοσιολο-

γνώστατος ἄλλος πρωτοσύγκελλος κὺρ Πορφύριος ὅθεν
καὶ βεβαιώσει τῆς περὶ τούτου ἀληθοῦς ταύτης ψηφοφορί-
ας κατέστρωται τὸ παρὸν ὑπόμνημα ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώ-
δικι τοῦ ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρό-
νου τῶν Ἱεροσολύμων.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψϞ (1790 Μαρτίου ιδ.

ὁ Σκυθοπόλεως καὶ ἐπίτροπος Ἀρσένιος.

ὁ Πτολεμαΐδος Παΐσιος.

ὁ Ναζαρὲτ Κύριλλος.

ὁ Γάζης Ἰωακείμ.

ὁ Νεαπόλεως Καλλίνικος.

ὁ Σεβαστείας Μισαήλ.

ὁ Φιλαδελφείας Μελέτιος.

Ἐν τῷ συγγράμματι Νεοφύτου τοῦ Κυπρίου περιέχοντι χα-
ριεστάτην περιηγητικὴν μὲν ἱστορίαν τῆς ἁγ. Πόλεως,
τῶν Ἱερῶν Προσκυνημάτων, τῶν διαφόρων χριστιανικῶν
ἐθνῶν κλπ. ἐκτεταμένην δὲ καὶ σπουδαιοτάτην περιγρα-
φὴν 50 καὶ πλέον ἐτῶν τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Ἀδελφότητος 1
καὶ τῶν ὑπερανθρώπων αὐτῆς ἀγώνων πρὸς τὰ διάφορα χρι-
στιανικὰ ἔθνη, δημοσιευομένην κατὰ τὸ παρελθὸν ὑπὸ τοῦ γε-
ραιοῦ καὶ φιλοπόνου Ἁγιοταφίτου τοῦ Μεγ. Ἀρχιδια-
κόνου κ. Κλεόπα, ἀνασταλεῖσαν δ' ὅμως προσωρινῶς, ἱκανὸς
γίνεται λόγος περὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Πορφυρίου

1) Ἤτοι τὰ τῆς Πατριαρχείας Πορφυρίου, Ἀθανα-
σίου καὶ μέρος τῆς τοῦ Κυρίλλου μετὰ σπουδαίων πολι-
τικῶν γεγονότων καὶ μεταβολῶν ἐν Παλαιστίνῃ.

καὶ τῶν κατ' αὐτὴν διαφόρων γεγονότων (σελ. 37–60)

Ὁ Πατριάρχης Ἄνθιμος, ὁ τοῦ Πολυκάρπου προκάτοχος, ἐξακολουθήσας ἀπὸ τοῦ 1791, ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον, μέχρι τῆς ἀποβιώσεώς του (1808), νὰ διατρίβῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπεκίνησεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἱκανοὺς διωγμοὺς καὶ ζημίας τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ διὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἥτις ἐξηγρίωσε τοὺς κρατοῦντας, ἐπέφερε ἀγγαρείας, αἰχμαλωσίας, διαρπαγὰς καὶ φυλακισμοὺς τῶν πατέρων ἁγιοταφιτῶν καὶ ἠνάγκασε τὸ μοναστήριον νὰ πληρώσῃ ὑπέρογκα ποσὰ πρὸς ἀπολύτρωσιν τῶν αἰχμαλωτισθέντων ὀρθοδόξων. Τῇ 10 Νοεμβρίου 1808 ἕνεκα τῶν ὡς ἄνω κακακουχιῶν ἐτελεύτησε τὸ ζῆν ὁ ἀοίδιμος Ἄνθιμος, προβιβάζεται δὲ εἰς τὸν θρόνον, κοινῇ γνώμῃ τε καὶ δοκιμασίᾳ πάντων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχιερέων τε καὶ ἀρχόντων καὶ τῶν τοῦ Παναγίου Τάφου ἐπιτρόπων καὶ γερόντων ἐνδημούντων πατέρων, ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀνθίμου προηγεγμένος καὶ πάσῃ ἀρετῇ παρ' αὐτῷ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἀνατεθραμμένος καὶ ταῖς τῶν ἀρετῶν ἀγλαΐαις γεγανωμένος καὶ ἐπικεκοσμημένος, κατὰ τὸ εἰκός, διάδοχος Πολύκαρπος ὁ ἐξ Ἀγχιάλου, ἐφ' ᾧ καὶ τοῦ γενικοῦ καὶ πανδήμου θρήνου ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ ἀοιδίμου Ἀνθίμου συμμεταβαλών. Ἅμα ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ Πατριάρχης Πολύκαρπος, μόλις δηλονότι εἶχον συμπληρωθῇ πέντε ἡμέραι ἀπὸ τῆς ἀναδείξεως αὐτοῦ εἰς Πατριάρχην καὶ ἀφίκετο εἰς Βασιλεύουσαν ἡ ἀπαισία εἴδησις τῆς πυρπολήσεως τοῦ Ναοῦ

τῆς Ἀναστάσεως» κ. Διεταράχθη λοιπόν, λέγει Προκόπιος ὁ Ἀραμπατζόγλους, ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης καὶ διερεύνα ἵνα μάθῃ τί γέγονε καὶ πόθεν τὸ κακὸν τοῦτο ἐνέπεσεν. Ἐν τοσούτῳ ἔφθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ οἱ ἐξ Ἱερουσαλὴμ ἀποσταλέντες δύο πατέρες, ὁ πρωτοσύγκελλος Ἰωακεὶμ ὁ Κύπριος καὶ ὁ μοναχὸς Γαβριὴλ ὁ ἐκ Καππαδοκίας καὶ παραστάντες τῷ Μακαριωτάτῳ Πατριάρχῃ ἀπέδωκαν τὰ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γράμματα, ὄντα ἐπιγεγραμμένα πρὸς τὸν ἀείμνηστον καὶ σοφώτατον προκάτοχον αὐτοῦ καὶ γέροντα Ἄνθιμον καὶ ἐλεεινῇ τῇ φωνῇ δακρυρροοῦντες εἶπον πρὸς αὐτόν: Δέσποτα ἡμῶν Μακαριώτατε, οἱ Ἀρμένιοι μᾶς ἔκαυσαν τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως» οἱ ἀθέμιτοι κατέστησαν ἐρείπιον καὶ ἐλεεινὸν θέαμα ἐκεῖνον τὸν περικαλλέστατον ναόν. Ποῦ προσδραμούμεθα; πρὸς τίνα καταφύγωμεν; ἐγένετο ἂν τὸ πένθος κοινὸν καὶ μέγα εἰς τοὺς Ἁγιοταφίτας οἵ τε παρόντες οἵ τε ἀπόντες τὴν μεγίστην ταύτην συμφορὰν μαθόντες, δακρυρροοῦντες σφόδρα ἐλυπήθησαν. Ἀναγνωσθέντων οὖν τῶν ἐξ Ἱεροσολύμων γραμμάτων, ἀναστενάξας ἀπὸ βαθέων καρδίας ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης καὶ θερμότατα ἐκχέας δάκρυα, μεγαλοφώνως ἐβόησε λέγων:

Δέσποτα παντοκράτορ, παντοδύναμε, πολυέλεε, πολυεύσπλαγχνε, φιλάνθρωπε καὶ μακρόθυμε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, μὴ δὴ παρίδῃς ἡμᾶς, ἀλλ᾽ ἵλεῳ τῷ ὄμματι ἐπίβλεψον ἐπὶ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν καὶ ἐπὶ τὰ σκηνώματα τοῦ οἴκου σου ἐξαπόστειλον τὴν βοήθειάν σου ἐπὶ τὸν λαόν σου

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καὶ δὸς ἰσχὺν τοῖς ἀγαπῶσί σε. Δεῖξον, Κύριε, εἰς ἡμᾶς τὰ ἀρχαῖα ἐλέη σου· αἰσχυνθήτωσαν οἱ ἐπαιρόμενοι ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὰ σκηνώματα τῆς δόξης σου· ἔγειρον τὴν δυναστείαν σου καὶ ἀνύψωσον τὸν ναὸν τῆς δόξης σου ἐν ἀγαλλιάματι καρδίας ἡμῶν· σὺ μόνος ὑπάρχεις ἡμῶν καταφυγή· σὺ ἡ μόνη ἐλπὶς ἡμῶν. Γένοιτο δή, Κύριε, τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σὲ καὶ ἴδωμεν τὸν περικαλλῆ ἐκεῖνον Ναόν σου ἀνεγειρόμενον διὰ τῆς σῆς ἀντιλήψεως καὶ χάριτος πρὸς τὴν δόξαν καὶ αἴνεσιν.

Ταῦτα δὲ προσευξάμενος, ἐπιστραφεὶς παρηγόρει τοὺς περὶ αὐτὸν ἀγωνιῶντας λέγων· «Εἰ καὶ ὁ καιρὸς πάνδεινος καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν ὀρθοδόξων μεγάλη καὶ ἡ ἔνδεια ἡμῶν πολλή, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις τὰ πάντα νικήσει καὶ ἐκ τῶν ἀπόρων καὶ ἀδυνάτων τὰ πάντα προφθάσει καὶ τὸν θεῖον ἐκεῖνον Ναὸν τάχιον ἀπαρτίσει· μόνον ἔστε σταθεροὶ καὶ εὐέλπιδες καὶ ἔχετε ἐν πληροφορίᾳ πίστεως τὴν ἐλπίδα σας εἰς Χριστὸν τὸν Θεόν.»

Θαυμασιωτέραν, ἁγιωτέραν, εὐσεβεστέραν, καὶ περιφανεστέραν ἔμφασιν μεγαλοπρεποῦς καὶ ἐθνοπρεποῦς ἐξάρσεως ἀδυνατεῖ νὰ ἀνεύρῃ τις ὁμοίαν ἐν τῇ πολυκυμάντῳ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Ἀδελφότητος ἱστορίᾳ· ἀνατρέχει ὁ ἀοίδιμος ἐν στιγμῇ πρὸς τοὺς παρεληλυθότας αἰῶνας, ἀπομιμεῖται ὁ εὐσεβὴς τοὺς εὐσεβεῖς, ὁ ἅγιος τοὺς ἁγίους, ὁ ἐνάρετος τοὺς ἐναρέτους, μεταρσιοῦται καὶ ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην του ὁ ἥρως τοὺς ἥρωας, ὁ γενναῖος τοὺς προμάχους τῆς πίστεως,

ὁ Παλαιάρχης τοὺς μεγάλους προκατόχους του, τοὺς προστάτας τοῦ ζωοδόχου Τάφου καὶ τῶν πανσέπτων τοῦ Κυρίου σκηνωμάτων καὶ τὴν πᾶσαν ἐλπίδα πρὸς τὸν μόνον δυνατὸν θέμενος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πεποιθότας ἐπ᾿ ἄρχοντας, ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων, ἐν οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία, παρηγορεῖ, νουθετεῖ καὶ στηρίζει τοὺς ἀδυνάτους.

Ἐντεῦθεν ἀναβαίνει καὶ ἄρχεται ἡ ἀξιόλογος δρᾶσις τοῦ μεγάλου Παλαιάρχου, διότι εἶχε νὰ παλαίσῃ οὐχὶ πρὸς συνήθη κακά, οὐχὶ πρὸς ἕνα ἢ δύο αἱμοβόρους ἐχθρούς, ἀλλὰ πρὸς πολυώνυμα γένη, πρὸς ἰσχυρὰ κράτη ὁ ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος.

«Ταῦτα δὲ καὶ τοὺς ὁμοίους νουθετήσας, ἐξακριβωθεὶς ὅτι ὁ ἡμέτερος Προκάτοχος ὁ Ναζιανζηνός, εὐθὺς ἐφρόντισε νὰ δημοσιεύσῃ τὰ συμβαίνοντα πρὸς τοὺς πανευγενεστάτους αὐθέντας καὶ ἡγεμόνας καὶ πρὸς τὸν τότε Παναγιώτατον καὶ Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κύριον Καλλίνικον τὸν ἀπὸ Μουνδανίας ὁρμώμενον καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἐνδημοῦντας ἀρχιερεῖς καὶ πρὸς τοὺς προκρίτους τοῦ γένους καὶ μετὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου τσελεπῆ Δημητρίου Μουρούζη, τοῦ ἀοιδίμου ζηλωτοῦ καὶ προστάτου τοῦ Παναγ. Τάφου, τοῦ τότε τὰ τῆς δραγουμανίας τῆς ὀθωμανικῆς Ὑψηλῆς Πύλης διακυβερνῶντος καὶ διέποντος, ἰδίως συνομιλήσας εἰς πλάτος, μεγάλην καὶ πολλὴν ἔλαβε τὴν παρηγορίαν· διότι, καθὼς ἡ μακαριότης του ἐπόθει τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Ναοῦ, οὕτω καὶ ἡ ἐκλαμπρότης του ὑπέσχετο νὰ ἐξοικονομήσῃ πᾶσαν τοῦ ἔργου δυσχέρειαν καὶ νὰ διενεργήσῃ τὴν εἰς τοῦτο ἄδειαν.

Τῇ γοῦν ἐφεξῆς Κυριακῇ, γενομένης πληρεστάτης συνόδου ἐν τῷ τοῦ οἰκουμενικοῦ Θρόνου Πατριαρχείῳ, παρόντος καὶ τοῦ Μακαριωτάτου μετὰ τῶν περὶ αὐτόν, ἀνεγνώσθησαν εἰς ἐπήκοον πάντων τὰ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἐλθόντα γράμματα καὶ πάντες ἀκούσαντες καὶ ἀμαθεῖς, μαθόντες πάντα τὰ ἐν τῷ ναῷ συμβάντα, περιήλγησαν καὶ ἐδυσπαθησαν καὶ πάντες ὁμοῦ ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ καὶ γνώμῃ εἶπον εἰς τὸν Μακαριώτατον· ἀνάλαβε Μακαριώτατε Δέσποτα τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνοικοδομήσεως καὶ ὅλοι μας συντρέχομεν, ὅλοι μας βοηθοῦμεν· δὲν ἀνεχόμεθα παντελῶς τὴν στέρησιν τοῦ ἐκείνου τοῦ θείου Ναοῦ· δὲν παραχωροῦμεν δίχως τὴν δόξαν τοῦ γένους ἡμῶν εἰς ἄλλα ἔθνη· μὴ δειλιάσῃς, μὴ δυνατὸς ὁ Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, εἰς ὃν ἐλπίζομεν· βάλε ἀρχὴν καὶ ἀμέσως χωρὶς ἀναβολῆς καιροῦ καὶ σημείωσον τὰ πρὸς τὴν ἀνοικοδόμησιν. Καὶ ἤρξαντο νὰ καταγράφωσι καθ' ὄνομα ἐν καταστίχῳ· διώρισαν δὲ νὰ ἐκδοθῶσιν εἰς ὅλους τοὺς ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξους καὶ ἐγκύκλιοι συνοδικαὶ ἐπιστολαὶ ἐν ταῖς πρὸς κοινὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ περιωνύμου ἐκείνου Ναοῦ· ἐκ τῆς κοινῆς γοῦν ταύτης προθυμίας καὶ τοῦ ἐνθέρμου ζήλου τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χρηστοτέρας ἀνέλαβεν ὁ Μακαριώτατος τὰς ἐλπίδας καὶ τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ εὐχαριστήσας καὶ βοηθὸν μετὰ δακρύων ἐπικαλεσάμενος καὶ τὸ πᾶν ἔργον εἰς αὐτὸν ἀναθέμενος καὶ εἰς αὐτὸν ἐλπίζων ἀδιστάκτως, ἤρξατο ἀμέσως νὰ συγκινῇ καὶ νὰ φροντίζῃ πρῶτον περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς βα-

συγκινῆς ἀδείας»[1].

64 Οὐχ ἧττον καὶ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀρθόδοξος λαὸς μαθὼν τὴν ἁρπάγησιν τοῦ ἀρχαίου καὶ θείᾳ δόξῃ περιβεβλημένου περικαλλοῦς Πανσέπτου Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ὁμοθυμαδὸν μετὰ δακρύων ἐφώνησαν: «ἅπαντες καὶ τὸν ποιμένα ἡμῶν στερούμεθα, ἀλλὰ τὸν θεῖον Ναὸν καταστῆναι οὕτως ἔρημον οὐχ ὑποφέρομεν»[2].

Προσδραμόντες λοιπὸν ὅ τε Πατριάρχης Γρηγόριος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ Ἀρχιερεῖς καὶ λοιποὶ πρόκριτοι καὶ μεγάλοι τοῦ γένους πρὸς τὸν ὑψηλότατον Σουλτάνον Μαχμοὺτ τὸν Δ' ἐζήτησαν διὰ κοινῆς τοῦ γένους ἀναφορᾶς διὰ τοῦ φιλοχρίστου αὐθέντου κυρίου Ἀλεξάνδρου Μουρούζη καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου μεγάλου Δραγουμάνου τῆς Πόρτης κυρίου Δημητρίου αὐταδέλφου αὐτοῦ Χάτι χουμαΐ καὶ δόντες τὴν ἀναφορὰν ἐπέτυχον εὐμενείας θείας ἔτι καὶ ἔλαβον τὸ χάτι σερίφ διαλαμβάνον πάντα τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐκτός: ἐκκλησίας, μοναστήρια, καὶ προσκυνήματα ὅτι εἰσὶ τῶν Ρωμαίων καὶ ὁρίζον τοὺς Ρωμαίους ὡς νομίμους κυρίους αὐτῶν καί, τὸ ἐπὶ πάντων σπουδαιότατον, ὁ βασιλικὸς ὁρισμὸς ἐπέτρεπε τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ πυρποληθέντος Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως εἰς μόνον τὸ γένος τῶν Ρωμαίων.

Ἰδοὺ ἀκριβῶς ἐκεῖνο ὅπερ ἀποτελεῖ θρίαμβον τοῦ ἡμετέρου γένους, τὴν μεγαλειτέραν πρᾶξιν καὶ τὴν ὡραιοτέραν σελίδα τοῦ

1) Ἀνάλεκτα Α. Π. Κεραμέως Γ' σελ. 175.

2) Αὐτόθι σελ. 488 ὑποσημείωσις.

βίου τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Γρηγορίου ἐν ἡμέραις χαλεπαῖς, μεσταῖς κινδύνων παμμεγίστων, ἐν παραμοναῖς μεγάλου ἐθνικοῦ ἀγῶνος, ἐν καιροῖς πᾶσιν ἀντιξόους διά τε τό μαστίζον τό ἱερόν ἡμῶν Κοινόν ὑπέρογκον χρέος καί τόσα ἄλλα ἀλλεπάλληλα ἐπερχόμενα καί κινδυνεύοντα τήν ἐκκλησίαν καί τό γένος κακά, κατορθοῖ ὁ ἀκούραστος, ὁ μεγαλεπήβολος, ὁ ἄγρυπνος τῆς ἡμετέρας κουστωδίας ἀρχηγός, παρά τάς ἀκαταπαύστους προσπαθείας τῶν ἀντιπάλων ἡμῶν τόσον θριαμβευτικῶς καί τελεσφόρως νά ἐπιτύχῃ τοιούτου βασιλικοῦ ὁρισμοῦ διατάσσοντος καί ὁρίζοντος ὅπως τά μέν ἱερά προσκυνήματα μετά πάντων τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν ἀνήκωσιν, ὡς ἀνῆκαν, εἰς τό ἡμέτερον γένος, ὁ δέ πυρποληθείς καυσοβαλής θεῖος Ναός ὑπό μόνου τοῦ ἡμετέρου γένους ἀνεγερθῇ, ὡς καί πρότερον.

Οὐδείς τῶν ἀναγνωστῶν τῆς ταπεινῆς μου ταύτης μελέτης, πέπεισμαι, θέλει μείνῃ ἀσυγκίνητος, οὐδείς θέλει μείνῃ ἀπαθής θεατής καί μή ἀσπαζόμενος τήν ἱεράν μορφήν τοῦ τετιμημένου καί δόξῃ πολλῇ ἐστεμμένου Πατριάρχου Γρηγορίου καί οὐδείς ἀναγνώσκων τάς γραμμάς ταύτας, ἐν αἷς σκιαγραφικῶς μόνον γίνεται μνεία τῶν γνωστοτέρων τῆς δράσεως αὐτοῦ σημείων, δέν θέλει αἰσθανθῇ αὔξουσαν τήν εὐγνωμοσύνην καί ἄφατον τόν ἔπαινον πρός τόν ἱερόν ἄνδρα· καί πῶς νά μείνῃ τις ἀπαθής ὅταν ἴδῃ τήν περαιτέραν δρᾶσιν τοῦ ἀνδρός παμμεγάλως ἐμφανιζομένην; ζητήματα ἐπί ζητημάτων ἐγείρονται, ἐμπόδια καί ἀλλεπάλληλα προσκόμματα παρεμβάλλονται ὅπως ἀναχαιτισθῇ τό ἔργον τῆς

Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Πολύκαρπος (1808-1827)

ἀνοικοδομῆς τοῦ θείου Ναοῦ ἢ τουλάχιστον ἀναιρεθῇ τὸ βασιλικὸν διάταγμα, ἀλλ' οὐδὲν κατορθοῦται· ὁ σεπτὸς τῆς ὀρθοδοξίας πρόμαχος ἐντείνει ἔτι μᾶλλον τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, καταβάλλει τὰς ὑστάτας προσπαθείας καὶ τὸ ἔργον μετὰ διετεῖς ὑπερανθρώπους ἀγῶνας ἀποτερματίζεται· ὁ περίδοξος Ναὸς ἀνεγείρεται, τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον ἀπρόσβλητον πλέον καὶ ἀκίνδυνον ἐκ τοῦ ὀλεθρίου πυρὸς περικαλλέστατα ὀρθοῦται, αἱ δὲ πέριξ καὶ ἐντὸς γεγλυμμέναι διάφοροι Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ ἱεραὶ περικοπαὶ περιλάμπως διακηρύττουσι τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ καὶ ἐξάρτησιν ἐκ μόνου τοῦ εὐσεβοῦς Γένους τῶν Ρωμαίων καὶ στεντορείᾳ τῇ φωνῇ βοῶσι πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ γῆς καὶ ἑκάστην ἐν αὐτῷ φοιτῶντας περιηγητὰς καὶ προσκυνητάς: ἀνῳκοδομήθη τὸ θεῖον Κουβούκλιον τοῦ Παναγίου Τάφου ὅλον ἐκ θεμελίου δι' ἐξόδου τῶν ὀρθοδόξων Ρωμαίων ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Κυρίου Πολυκάρπου ἐν ἔτει αωι΄. κατὰ μῆνα Μάρτιον.

Δικαίως μετὰ τὸ μέγα τοῦτο καὶ εὐφρόσυνον γεγονὸς διά τε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ γένος καὶ ἰδίᾳ διὰ τὴν πολύπαθῆ ἡμῶν Ἀδελφότητα ηὐφράνθη ἡ ἠγαλλιάσατο ὅτε τῆς Μητρὸς τῶν ἐκκλησιῶν ἀρχηγὸς καὶ σύμπας ὁ ἁπανταχοῦ γῆς ὀρθόδοξος λαὸς ἔχαιρε δικαίαν χαρὰν ὁ Πατριάρχης Πολύκαρπος, διότι τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐστέφθη ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας, τὰ ἀπαράγραπτα τοῦ γένους δίκαια μυριάκις ἀνεγνωρίζοντο ἐπὶ τῶν Ἁγίων Τόπων, τὸ δὲ αἰωνόβι-

Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Πολύκαρπος (1808-1827).

ον τῶν προσκυνημάτων καθεστῶς ἀνεπιφυλάκτως καθευροῦτο καὶ αὖθις δαψιλέστατα ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πρεσβυγενοῦς Ἀδελφότητος.

Τὴν περαιτέρω δρᾶσιν τοῦ ἀοιδίμου Πολυκάρπου καὶ ἀλλαχοῦ μὲν σποραδικῶς δύναταί τις νὰ ἴδῃ, ἰδίᾳ ὅμως ἐν τοῖς ἑπομένοις, ἔνθα περιληπτικῶς λέγεται: «Ἡ ἀνακαίνισις τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τούτου, ἡ ἐπισκευὴ τῆς ἁγίας Βηθλεὲμ καὶ ἄλλων προσκυνημάτων καὶ πολλῶν μοναστηρίων τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐχρειάσθησαν ποσότητα χρημάτων ὑπέρογκον τόσον διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔργου, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἄπληστον γνώμην τῶν κρατούντων, καθὼς καὶ διὰ τὰς συμβάσας διενέξεις καὶ διαφορὰς μετὰ τῶν Ἀρμενίων, εἰς τὰς ὁποίας μόνας ἐδέησε νὰ δαπανήσῃ τὸ Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν Κωνσταντινουπόλει γ' Ἱερουσαλὴμ ἐπέκεινα τῶν 2 μιλλιονίων γροσίων. Ἀληθῶς συνεκροτήθησαν βοήθειαι μεγάλαι παρὰ τῶν ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξων ἐπὶ τῶν ἀνακαινισμῶν τοῦ ἁγίου Τάφου. Πλὴν ἐξ ἑνὸς μέρους τὰ μεγαλείτερα ἔξοδα καὶ ἐκ τούτου ἡ ἄτακτος οἰκονομία τῶν βοηθειῶν οὐ μόνον δὲν συνεχώρησαν νὰ ἐξοφληθῇ τὸ προγενέστερον χρέος τοῦ Παναγίου Τάφου, ἀλλὰ καὶ τὸ ηὔξησαν εἰς τρόπον, ὥστε κατήντησε νὰ χρεωστῇ τὸ Κοινὸν μέχρι τοῦ 1821 ἐν μὲν Βασιλευούσῃ περίπου 4 μιλλιόνια γρόσια, ἐν δὲ Ἱερουσαλὴμ ἐπέκεινα τῶν 3 μιλλιονίων. Ἡ ποσότης αὕτη δὲν ἐλήφθη τῷ ὄντι

Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων.
Πολύκαρπος (1808–1827)

ὅλη εἰς δάνεια, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ 1808 εὑρεθὲν τὸ Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου εἰς ἀνάγκην τοῦ νὰ λαμβάνῃ δάνεια πρὸς 40 καὶ 50 τὸ πουγγεῖον καὶ μὴ δυνάμενον ἐκ τῶν προσόδων του νὰ ἀπαντᾷ παρὰ τὰ ἔξοδά του τακτικά τε καὶ ἔκτακτα καὶ τοὺς ἐτησίους τόκους τοῦ χρέους, ἀνεκεφαλαίωνε καὶ τέλος τοὺς τόκους μὲ εὐχαρίστησιν τῶν δανειστῶν, οἵτινες ἐθεώρουν τὸ Κοινὸν τοῦτο ὡς τὸ μόνον ἄσυλον τῆς περιουσίας των. Ἀλλ' ἀφοῦ τὸ χρέος ηὔξησε κ' ἐδυσκολεύετο ἡ Κάσσα νὰ εὑρίσκῃ δάνεια μὲ τόκον συγκαταβατικόν, ηὔξησε τοὺς τόκους εἰς 75 καὶ 90 τὸ πουγγεῖον· ἐν τοσούτῳ συνέβη ἡ ἀνταρσία τοῦ 1821. Τότε τὸ Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου ἐστερήθη ὅλας του τὰς προσόδους, οὔτε οἱ προσκυνηταὶ ἐτόλμων νὰ ὑπάγωσιν εἰς Ἱερουσαλήμ, οὔτε ἀπὸ τὰ εἰς Βλαχομπογδανίαν μοναστήρια του ἠδύνατο νὰ λαμβάνῃ τὰς προσόδους, ἐκτὸς τῶν ὅσα συγκατέκρυπτον νὰ στέλλωσιν οἱ βογιάροι μικρὰ καὶ εὐτελῆ πράγματα, οὔτε δάνεια εὕρισκε νέα καὶ ἔξοδα εἶχον ὑπέρογκα τόσον ἐν Βασιλευούσῃ ὅσον καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ θυσίας καθημερινὰς πρὸς ἐξαγόρασιν τῆς ζωῆς τῶν Πατέρων, οἵτινες καὶ διεφυλάχθησαν χάριτι θείᾳ ἅπαντες ἀβλαβεῖς μεταξὺ ἐκείνου τοῦ βρασμοῦ τῆς αἱματοχυσίας. Τότε τὸ Κοινὸν ἤρξατο νὰ κηραίνεται σφοδρῶς· οἱ δανεισταὶ ἀδυσώπητοι κατεκραύγαζον καὶ μόλις μὲ τὰς καθ' εὐχαρίστησιν αὐτῶν ἀνακεφαλαιώσεις τῶν τόκων ἠμα-

Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Πολύκαρπος († 1808–1827).

λάσσοντο οἱ πλουσιώτεροι, οἱ δὲ πτωχοί, οἵτινες ἐστήριζον τὴν ἐλπίδα των εἰς αὐτὰ μόνα τὰ δάνειά των, κατεβόων καὶ ἐπέφερον βίας καὶ ἐνοχλήσεις ἀφορήτους. Οἱ δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ πατέρες εἶχον ἔτι ὑπόληψιν διὰ νὰ λαμβάνωσι δάνεια παρὰ τῶν ἐντοπίων Ἀράβων, πλὴν ἐπὶ τόκῳ 20 τοῖς 100 καὶ εἰς νομίσματα ἀμετάβλητα καὶ λαμβάνοντες ἀντὶ χρημάτων πράγματα διάφορα καὶ ἄλλα ἔτι τὰ πρὸς τροφὴν εἰς τιμὴν διπλασίαν μὴ δυνάμενοι ἄλλως νὰ ἀπαντήσωσι τὰς ἀπειλὰς καὶ ἀπαιτήσεις τῶν τυράννων καὶ νὰ συντηρήσωσι τὰ πανάγια προσκυνήματα, τὰ ὁποῖα ἠπείλουν εἰς πᾶσαν ὥραν νὰ κατασκάψωσιν οἱ συμπροτάγγοι ἀσεβεῖς.

Αὗται αἱ ἀπαραμύθητοι θλίψεις ἀπεθέρισαν τὴν ζωὴν τοῦ Πατριάρχου Πολυκάρπου τῇ 5ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 1827, χωρὶς νὰ προφθάσῃ νὰ ἀφήσῃ διάδοχον τοῦ θρόνου του, κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν ἀρχαιόθεν κανονικὴν συνήθειαν[1]. Τὸν οὕτως ἐπαξίως διακυβερνήσαντα τὴν Μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἀποβιώσαντα εἰς ἡλικίαν 77 περίπου ἐτῶν μέγαν Πατριάρχην ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ μεγαλοπρεπέστατα κηδευθέντα καὶ ταφέντα ἐν Νεοχωρίῳ, ἐν τῷ μνήματι τοῦ προκατόχου αὐτοῦ γ' Γέροντος Ἀνθίμου, ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ καὶ σύμπαντος τοῦ λαοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διεδέχθη ὁ ἐκ Ραιδεστοῦ ἀρχιμανδρίτης Ἀθανάσιος (1827–1845), ἐγγενὴς ἐν Καν-

1) Καθ' ἄλλας ἀκριβεστέρας πληροφορίας ἀπέθανε τὴν γ' Ἰανουαρ. ὡς προείρηται γ' ὑπὸ Πρ. Ἀραμπατζόγλου.

2) Ἀνάλεκτα Γ' σελ. 488. ὑποσημείωσις.

Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων.
Πολύκαρπος (1808–1827).

σταντινουπόλει ὑπὸ τῶν προκρίτων τοῦ γένους καὶ τῆς Ἱ. Συνόδου, διότι τὸ ὀξὺ τῆς ἀσθενείας τοῦ Πολυκάρπου δὲν ἐπέτρεψεν αὐτῷ, ἵνα διατάξῃ τὰ κατὰ τὴν διαδοχὴν τοῦ θρόνου.3

3) Ἡ ἐκκλ. Ἱεροσολύμων κατὰ τοὺς 4 τελευταίους αἰῶνας σελ. 102 – 103.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Πολύκαρπος ο εξ Αχαΐας
Πατριάρχης Ιεροσολύμων. 1808-1827

«Τέως μητροπολίτης Βηθλεέμ και υπό του πατριάρχου Πολυκάρπου(;) προηγουμένως, άξιος αυτού εγένετο διάδοχος. Ουδείς ευτυχέστερος ν' ανεγείρη παρά τα πυρποληθέντα υπό τε των Αρμενίων και των Λατίνων κυρίως προσκυνήματα τον υπό των ορθοδόξων ανοικοδομηθέντα ναόν της Αναστάσεως, αλλ' επί αυτού [illegible] τη Εκκλησία των Ιεροσολύμων επέσκηψαν συμφοραί, των μεν Αρμενίων δυνηθέντων δια κυρίων δόξων να υφαρπάσωσι τα ων μέχρι σήμερον απολαύουσιν επί των Αγ. Τόπων δικαιώματα, του δε αγιοταφιτικού κοινού εις την εσχάτην ένδειαν περιελθόντος και αυτά τα ιερά των ναών σκεύη ενεχυριασάντος ένεκα των ακορέστως αρπακτικών χρηματικών απαιτήσεων των εν Αιγύπτω και Ιερουσαλήμ πολιτικών αρχών. Επί δεκαεννεαετίαν ο ιερός Πολύκαρπος πάση δυνάμει των δικαίων της υπ' αυτόν Εκκλησίας υπερασπισάμενος ετελεύτησε γηραιός τη 3 Ιανουαρίου του 1827.»

Λεξ. Ιστ. και Γεωγρ. Βυθίρα(;) Τ. Σ[illegible] σ. 241

1. 549

Πολύκαρπος ὁ [illegible]

Πατριάρχαι Ἱεροσολύμων 1808–1827

Μετὰ ὀλίγων ἄλλων καὶ πρότερον μέν, ἀλλ' ἰδία σήμερον, ὅτε ἐπαρουσιάσθησαν ἱκανὰ ἐκδεδομένα ἔργα ἀφορῶντα τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων καὶ τὴν Ἁγιοταφιτικὴν ἐν γένει Ἀδελφότητα, παρατηροῦμεν ἐκπλήσσουσαν καὶ ἀξιοσημείωτον ἔλλειψιν ἰδίως μελέτης περὶ τοῦ μεγαλειτέρου καὶ φωτεινοτέρου ἀστέρος ἐν τῷ οὐρανῷ τῆς Ἑλληνίδος Ἐκκλησίας στερεώματι, τοῦ Μ[illegible] [illegible] Ἱεροσολύμων Παλαιολόγου [illegible] τοῦ ἀπὸ Βηθλεέμ· ὁ ἀγιώτερος [illegible] καὶ [illegible]νοῦσθαι τῶν Παλαιολόγων [illegible] ἐπεμελήθη οὐχὶ μόνον παρὰ τῶν μικρὰς [illegible] μονογραφίας ἢ ὀλιγοσελίδους μελέτας συνταξάντων περὶ τῶν ἡμετέρων ἐν γένει, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ παρ' αὐτῶν τῶν σοφῶν καὶ Διδασκάλων τῆς Ἑλληνίδος Ἐκκλησίας, ὧν τὰ ἔργα ἀποτελοῦσι τὴν φαεινὴν νεφέλην αὐτῆς. Διατί ἀποτελεῖ σπουδαίαν ἔλλειψιν καὶ ἀσυγχώρητον σφάλμα εἰς ἰδιαιτέραν μονογραφίαν τοῦ Παλαιολόγου ταύτην, ἀποδείξει ἐφεξῆς ἡ μικρά μας αὕτη μελέτη.

Πολὺς λόγος ἐγένετο περὶ πολλῶν ἄλλων Πατριαρχῶν εἴτε περὶ ἄλλων προσώπων, οἷον Ἰάκωβος ὁ Πάτμιος καὶ Χρύσανθος ὁ Νοταρᾶς κ.λ.π. καὶ μεγάλη δαπάνη ἐγένετο εἴτε εἰς βιβλία εἴτε εἰς εἰκόνας καθ' ὅσον [illegible] ἐν ἰδιαιτέραις μελέταις, οὐδὲ μικρὰ ὅμως δυστυχῶς ἐγένετο περὶ τοῦ ἐνδόξου τοῦ

[illegible]
[illegible]
Ἱεροσολυμιτικῆς
ἐν Νέα Σιὼν
1913 φ. 41
σ. 641–652

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Πανιέρου Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως Πατριάρχου Πολυκάρπου, τοῦ ὁποίου τό ὄνομα ὀφείλει νά ἀναγραφῇ διά χρυσοῦ καλάμου, συνδέοντες αὐτόν μέ τήν νεωτέραν γενεάν τῆς Ἁγιοταφιτικῆς Ἀδελφότητος· καί ἵνα διά βραχέων εἴπω, ὁ Πολύκαρπος Πατριάρχης ἀπέβη μέγας διά τό ἀξιοσημείωτον καί θαρραλέον διά τε τό Γένος, τήν Ἐκκλησίαν καί ἰδίᾳ τήν Ἀδελφότητα ἡμῶν γεγονός ὅτι ἐν ἀβεβαίοις κόποις καί ὑπερανθρώποις ἀγῶσι κατώρθωσε τήν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Πανιέρου Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, τοῦ Μαρτυρίου, ὡς ἀπεκάλεσαν αὐτόν πατέρες, τοῦ σεμνώματος τούτου τοῦ ἡμετέρου γένους, τοῦ ἐγκαλλωπίσματος τῆς Ἁγιοταφιτικῆς Ἀδελφότητος, τοῦ ἐναγκαλισμοῦ τεμένους τῆς Ἰουδαϊκῆς καί Χριστιανικῆς Θρησκεύσεως.

Πᾶσαι αἱ γενεαί τῶν ἀπό Χριστοῦ παρελθόντων αἰώνων, πᾶσαι αἱ ἐπισφραγιοῦσαι τήν ἁγ. Πόλιν φυλαί καί πᾶσαι αἱ ἐσθεμμέναι [illegible] τῆς ὑφηλίου ἐπόθουν τό ἐπίγειον ἔρεισμα ἐπί τοῦ Παναγίου Τάφου καί τῶν λοιπῶν σεπτῶν προσκυνημάτων, ἡ δέ ἱπποτική εὐσέβεια τῆς μεσαιωνικῆς Εὐρώπη ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον κατεσκεύασε ἐπί ἕνα περίπου αἰῶνα, ἵνα διά τῶν Σταυροφοριῶν ἐπιτύχῃ τήν ἀπόκτησιν τοῦ Παναγίου τοῦ Σωτῆρος Τάφου καί τῶν λοιπῶν σεβασμίων Τόπων, ἀλλ' ἠναγκάσθη ἀποσυρομένη νά ὁμολογήσῃ τήν ἧτταν αὐτῆς, διότι ἡ βία, ἥν ἐξήσκει, οὐδαμῶς ἥρμοζεν αὐτοῖς, ἀλλ' οὐκ προσῴκειτο, οὐκ ἐξεζήθη, ὅτε τό ἀψευδές τοῦ Κυρίου στόμα διακηρύττετο πρός τούς ἀναβαίνοντας εἰς Ἱεροσόλυμα Ἕλληνας, ἵνα προσκυνήσωσι: «Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱός τοῦ ἀνθρώπου».

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

551

Καὶ ἰδοὺ ἐκεῖνο ὅπερ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες, στρατηλάται
καὶ νικηταί, ἐπιδραμόντες τὴν ἁγ. Πόλιν, ἠδυνάτουν νὰ
ἐκπληρώσωσι, διότι αἱ χεῖρες τῶν ἄλλων ἦσαν ῥυπαραὶ καὶ
ἄγρυπνοι φρουροὶ οὐδενὶ ἐπέτρεπον τὴν ἰδίαν δόξαν, δό-
ξαν παρὰ τοῦ δημιουργοῦ τῆς Οἰκουμένης δοθεῖσαν αὐ-
τοῖς, ἵνα δοξάζηται ἐν αὐτοῖς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἰδού, [illegible]-
γαν, ὁ ἠγαπημένος καὶ ἐκλεκτὸς παρὰ Κυρίου Πα-
τριάρχης Πολύκαρπος, τῇ ὁμοφροσύνῃ καὶ τοῦ ἡμετέ-
ρου γένους συνδρομῇ, παρὰ τὰ ὑπεράνθρωπα ἀγωνίσμα-
τα καὶ ἀσύγκριτα προσκόμματα τῶν ἡμετέρων ἐχθρῶν,
κατώρθωσε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Ναοῦ
τῆς Ἀναστάσεως μετὰ τὴν φοβερὰν πυρκαϊὰν τῷ 1808
καί, ὅ,τι σπουδαιότατον, νὰ ἐπανακτήσῃ ἅπαντα καὶ
αὖθις τὰ κυριαρχικὰ ἡμῶν δίκαια ἐπὶ τῶν πανσέπτων
προσκυνημάτων. Τὸν τοιοῦτον ἐθναπόστολον ἡ μνήμη
τοῦ οἴκου τοῦ Κυρίου ἄνδρα, οὗ καὶ τὴν εἰκόνα παρατιθέ-
μεν ἐνταῦθα, ὅπως γίνῃ ἁπλούστερον καὶ εὐληπτότερον γνω-
στὸς εἰς τὸ Κοινόν, σκοποῦμεν νὰ σκιαγραφήσωμεν κατὰ
τὰς ὑπαρχούσας δυνατὰς περὶ αὐτοῦ πληροφορίας, ἵνα τελει-
ότερος ἀποβῇ ὁ σκοπὸς τῆς παρούσης μελέτης.

Ὁ Πατριάρχης Πολύκαρπος, ὁ ἐξ Ἀγχιάλου τῆς Θρᾴ-
κης, ἢ καθ' ἄλλην ἔκφρασιν ὁ ἐξ Ἀγχιάλου τοῦ Εὐξείνου
Πόντου, ἀφίκετο εἰς Ἱεροσόλυμα τῷ 1770 ὡς προσκυνητὴς
εἰκοσαέτης τὴν ἡλικίαν· ὁ ἐγκύκλιος ἰδίως περὶ τὸν βίον
αὐτοῦ ἀναφέρων Προκόπιος ὁ Ἀρχιμανδρίτης οὐδὲν ἕτε-
ρον ἀναφέρει περὶ τοῦ προτέρου ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ βίου.

πάντως ὅμως δυνάμεθα νά εἰκάσωμεν ὅτι ἐγεννήθη παρ' εὐσεβῶν καί ἐναρέτων γονέων, ὅτι ἐξεπαιδεύθη τά πρῶτα ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ χριστιανικά γράμματα, ὅτι ἔλαβε τήν δέουσαν ἀναστροφήν καί προπαρεσκευάσθη θεοσεβέστατα διά τόν μέλλοντα βίον, ἐκλεξάμενος τήν ἀγαθήν μερίδα, ὅτε δέ ἀφίκετο εἰς Σινᾶ. Πρῶτον ἐγένετο ὑποτακτικός παρά τῷ ἀοιδίμῳ Ἀνθίμῳ Παλαιοκρήτῃ ἐν τελείᾳ ὑποταγῇ ἐκπαιδευθείς παρ' αὐτοῦ καί τήν τοῦ ὄντος ἀρετήν ἀπεμάξατο· ἦν μεγαλόσωμος, ὑψηλός τό ἀνάστημα (ὡς δεικνύει εἰκών ἡ σωζομένη ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πατριαρχείῳ ἐζωγραφημένη αὐτοῦ εἰκών), ἀγχίνους, κοσμήνους (κατά τόν αὐτόν Προκόπιον) καί μεγαλόψυχος, εἶχε τό ἐπαγωγόν ἐν λόγοις [illegible] εὔφρασιν τῆς ἀρετῆς καί τῆς σοφίας [illegible] καί ἐγνωρίζετο μέγας ἀνήρ ἐν τῷ καιρῷ αὐτοῦ [illegible] τήν αὐτοῦ θεωρίαν τε καί συνομιλίαν· διό καί μεγάλα ἅμα καί πολλά κατωρθώσατο εἰς ὠφέλειαν τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν Μοναστηρίου· ἐν[illegible]μενος· διό καί δύο ἀπέστειλε διδασκάλους εἰς τήν χώραν τῆς Ἱερουσαλήμ (ἐπί Βασιλεύοντος [illegible]) τήν Βιβλιοθήκην κατεπλούτισε καί πολλά ἄλλα καλά καλῶς τε καί ἰδίᾳ κατορθώσας, πλήρης ἡμερῶν γενόμενος ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ τῇ γ'. τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1827, δεκαπέντε ἔτη διατελέσας διάδοχος ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Βηθλεέμ καί δεκαεννέα ἔτη πατριαρχεύσας.[1]

Τόσαι μόνον αἱ τοῦ Προκοπίου Ἀραμπατζόγλου εἰδήσεις περί τοῦ ἡμετέρου Πατριάρχου· ἀλλαχόθεν ὅμως ἐρανισθεί-

1) Κώδ. Ἱεροσ. Βιβλιοθήκης ἀριθμ. 176 σελ. 16.

τας καὶ ἄλλα χρειώδη ἠδυνήθημεν νὰ συμπληρώσωμεν κα-
τὰ τὸ ἐνὸν τὴν παροῦσαν μελέτην.
Ἐξ ὑπομνήματος περιληφθέντος ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου
Α. Π. Κεραμέως, γνωστοτάτου ἐρευνητοῦ τῶν καθ'
ἡμᾶς Βιβλιοθηκῶν, Δ'. τόμῳ τῶν ἀναλέκτων τῆς Ἱεροσο-
λυμιτικῆς Βιβλιοθήκης (σελ. 62) πληροφορούμεθα ὅτι ἡ ἀποκα-
τάστασις πρώτου ἐκλεγέντος Μητροπολίτου Βηθλεέμ γί-
νεται κατὰ τὸν Πατριάρχην Ἀβράμιον ἀφίκετο εἰς Ἱε-
ροσόλυμα ἐπισκέπτης κατὰ τὸ 1770· μετὰ 20 ἔτη, ἤτοι
τὸ 1790, λαμβάνει χώραν ἡ ἐκλογὴ αὕτη· ἀποδείξεως δὲ χά-
ριν ἐκεῖνα παραθέτομεν ὡς ἔχει τὸ ὑπ' αὐτοῦ ὑπόμνημα.

Ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς Πατριάρχου
διὰ τὴν Μητρόπολιν Βηθλεέμ.

Τῆς ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Βηθλεέμ χηρευούσης ἤ-
δη πρὸ πολλοῦ γνησίου ποιμένος, διὰ φροντίδος ἐγένετο τῷ μακα-
ριωτάτῳ πατριάρχῃ τε καὶ Παναγιωτάτῳ δεσπότῃ ἡμῶν
καὶ Πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων κυρίῳ κυρίῳ Ἀνθί-
μῳ καὶ τῇ ἁγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ τοῦ πατριαρχικοῦ τού-
του θρόνου περὶ καταστάσεως ἐν αὐτῇ γνησίου προστά-
του καὶ ἐπὶ κρίσει τῆς αὐτοῦ θεοσεβείας, κατασταθέντος ἐκ
κλήρου ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῶν ἁγίων ἐνδόξων θεοστέ-
πτων μεγάλων βασιλέων καὶ ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου
καὶ Ἑλένης οἱ παρευρεθέντες πανιερώτατοι καὶ θεοσε-
βέστατοι ἅγιοι ἀρχιερεῖς ψήφους κανονικὰς καὶ περὶ τού-
του ποιήσασθαι. Καὶ μέντοι τούτων ὄντως ἐπιλεχθεὶς ὢν
προκριθεὶς ἄξιος τῆς τοιαύτης ἀρχιερωσύνης ὁ πανοσιο-

μάταιος ἄλλος πολυθρύλλητος ὑπὸ Προκοπίου ἔδει
καὶ βεβαιοῦσι τῆς περὶ τούτου ἀληθοῦς ταύτης ψηφοφορί-
ας καθίσταται τὸ ἡμῶν ὑπόμνημα ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώ-
δικι τοῦ ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρό-
νου τῶν Ἱεροσολύμων.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψϞ' (1790) Μαρτίου ιδ'.

ὁ Σκυθοπόλεως καὶ ἐπίτροπος Ἀρσένιος.
ὁ Πτολεμαΐδος Παΐσιος.
ὁ Ναζαρὲτ Κύριλλος.
ὁ Γάζης Ἰωακείμ.
ὁ Νεαπόλεως Καλλίνικος.
ὁ Σεβαστείας Μισαήλ.
ὁ Φιλαδελφείας Ἀντώνιος.

Ἐν τῷ συγγράμματι Νεοφύτου τοῦ Κυπρίου περιέχονται χρ-
ονολογικὴ περιληπτικὴ μὲν ἱστορία τῆς ἁγ. Πόλεως,
τῶν Ἱερῶν Προσκυνημάτων, τῶν διαφόρων χριστιανικῶν
ἐθνῶν κτλ. ἐκτεταμένη δὲ καὶ σπουδαιοτάτη περιγρα-
φὴ 50 καὶ πλέον ἐτῶν τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Ἀδελφότητος 1)
καὶ τῶν ὑπεραμυνθέντων αὐτῆς ἀγώνων πρὸς τὰ διάφορα χρι-
στιανικὰ ἔθνη, δημοσιευομένη κατὰ τὸ παρὸν ὑπὸ τοῦ γη-
ραιοῦ καὶ φιλοπόνου Ἀρχιμανδρίτου τοῦ Μεγ. Ἀρχιδια-
κόνου κ. Κλεόπα, ἀνασκευάσαν δ' ὅμως προσεκτικῶς, ἱκανὸς
γίνεται λόγος περὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Προκοπίου

1) Ἴδε τὰ τῆς Πατριαρχείας Προκοπίου, Ἀθανα-
σίου καὶ μέρος τῆς τοῦ Κυρίλλου μετὰ σπουδαίων σημει-
ώσεων γεγονότων καὶ μεταβολῶν ἐν Παλαιστίνῃ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καὶ τῶν κατ᾽ αὐτὴν διαφόρων γεγονότων (σελ. 37–60)

Ὁ Πατριάρχης Ἄνθιμος, ὁ τοῦ Πολυκάρπου προκάτοχος, πατριαρχήσας ἀπὸ τοῦ 1791, ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον μέχρι τῆς ἀποβιώσεώς του (1808), νὰ διατρίβῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπείλησεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἱκανοὺς διωγμοὺς καὶ ζημίας τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ διὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἥτις ἐξηγρίωσε τοὺς κατοίκους, ἐπέφερε γενικὰς αἰχμαλωσίας, διαρπαγὰς καὶ φυλακισμοὺς τῶν πατέρων ἁγιοταφιτῶν καὶ ἠνάγκασε τὸ μοναστήριον νὰ ἀφιερώσῃ ὑπέρογκα ποσὰ πρὸς ἀπολύτρωσιν τῶν αἰχμαλωτισθέντων ὀρθοδόξων.

Τῇ 10 Νοεμβρίου 1808 ἐνενηκοντούτης ἀνήρ, κατακουρασμένος ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ὁ ἀοίδιμος Ἄνθιμος, προσκαλεῖται δὲ εἰς τὸν θρόνον, κατὰ γνώμην τε καὶ δοκιμασίᾳ πάντων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχιερέων τε καὶ ἀρχόντων καὶ τῶν τοῦ Παναγίου Τάφου ἐπιτρόπων καὶ γενικῶν ἐνδημούντων πατέρων, ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀνθίμου προκεχειρισμένος καὶ πάσῃ ἀρετῇ παρ᾽ αὐτῷ ἐν ταραχαῖς ἡμέραις ἀνατεθραμμένος καὶ ταῖς τῶν ἀρετῶν ἀγλαΐαις κεκοσμημένος καὶ ἐπικεκοσμημένος, κατὰ τὸ εἰωθός, διάδοχος Πατριαρχικὸς ὁ ἐξ Ἀγκάρου, ἐφ᾽ ᾧ καὶ τοῦ γενικοῦ καὶ πανδήμου θρήνου ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ ἀοιδίμου Ἀνθίμου συμπεσόντος.

Ἅμα ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ Πατριάρχης Πολύκαρπος, μόλις δ᾽ ὀλίγον εἶχον συμπληρωθῆ πέντε ἡμέραι ἀπὸ τῆς ἀναδείξεως αὐτοῦ εἰς Πατριάρχην καὶ ἀφίκετο εἰς Βασιλεύουσαν ἡ ἀπαισία εἴδησις τῆς πυρπολήσεως τοῦ Ναοῦ

τῆς Ἀναστάσεως ἡ Φιλαράχη γοῦν, γέρω Προηγούμενος
ὁ Ἀρχιμάγειρος, ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης καὶ
διερευνᾷ ἵνα μάθῃ τί γέγονε καὶ πόθεν τὸ κακὸν τοῦτο ἐπέ-
σεν. Ἐν τοσούτῳ ἔφθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ
οἱ ἐξ Ἱερουσαλὴμ ἀποσταλέντες δύο πατέρες, ὁ Πρωτοσύγκελλος
Ἰωακεὶμ ὁ Κύπριος καὶ ὁ μοναχὸς Γαβριὴλ ὁ ἐκ Καππαδο-
κίας καὶ παραστάντες τῷ Μακαριωτάτῳ Πατριάρ-
χῃ ἀπέδωκαν τὰ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γράμματα, ὄντα ἐπιγεγραμ-
μένα πρὸς τὸν ἀείμνηστον καὶ σοφώτατον προκάτοχον αὐτοῦ
καὶ γέροντα Ἄνθιμον καὶ ἐν κοινῇ τῇ φωνῇ δακρυρροοῦντες
εἶπον πρὸς αὐτόν· Δέσποτα ἡμῶν Μακαριώτατε, οἱ Ἀρ-
μένιοι μᾶς ἔκαυσαν τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως· τὰ θεῖα-
τα κατέστησαν ἐρείπια καὶ ἐλεεινὸν θέαμα ἐκεῖνον τὸν πε-
ρικαλλέστατον ναόν. Τί προσδοκῶμεν; πρὸς τίνα κα-
ταφύγωμεν; ἔγινε τὸ πένθος κοινὸν καὶ μέγα εἰς τοὺς
Ἁγιοταφίτας ὅτε παρόντες οἵ τε ἀπόντες τὴν μεγίστην
ταύτην συμφορὰν μαθόντες, δακρυρροοῦντες σφόδρα ἐλυπή-
θησαν. Ἀναγνωσθέντων οὖν τῶν ἐξ Ἱεροσολύμων γραμμά-
των, ἀναστενάξας ἀπὸ βαθέων καρδίας ὁ Μακαριώτατος
Πατριάρχης καὶ θερμότατα ἐκχέας δάκρυα, μεγαλοφώ-
νως ἐβόησε λέγων·

Δέσποτα παντοκράτορ, παντοδύναμε, πολυέλεε, πολυεύ-
σπλαγχνε, φιλάνθρωπε καὶ μακρόθυμε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς
ἡμῶν μὴ δὴ παροξύνῃς ἡμᾶς, ἀλλ' ἰλέῳ τῷ ὄμματι ἐπίβλεψον
ἐπὶ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν καὶ ἐπὶ τὰ συντρίμματα τοῦ οἴ-
κου σου ἐξαπόστειλον τὴν βοήθειάν σου ἐπὶ τὸν λαόν σου

καὶ δὸς ἰσχὺν τοῖς ἀγαπῶσί σε. Δεῖξον, Κύριε, εἰς ἡμᾶς
τὰ ἀρχαῖα ἐλέη σου ἀφηνιάζουσιν οἱ κατηραμένοι ἐπὶ
τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὰ σκηνώματα τῆς δόξης σου, ἔγει-
ρον τὴν δυναστείαν σου καὶ ἀνύψωσον τὸ κέρας τῆς δό-
ξης σου ἐν ἀγαλλιάματι καρδίας ἡμῶν· σὺ μόνος ὑπάρ-
χεις ἡμῶν καταφυγή· σὺ ἡ μόνη ἐλπὶς ἡμῶν. Γενηθήτω δή,
Κύριε, τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σὲ
καὶ ἴδωμεν τὸν περικαλλῆ ἐκεῖνον Ναόν σου ἀνεγειρό-
μενον διὰ τῆς σῆς ἀντιλήψεως καὶ χάριτος πρὸς σὴν δόξαν
καὶ αἴνεσιν.

Ταῦτα δὲ προσευξάμενος, ἐπιστραφεὶς παρηγόρει τοὺς πε-
ρὶ αὐτὸν ἀγωνιστὰς λέγων: «Ἐὰν καὶ ὁ καιρὸς κινδυνώδης
καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν ὀρθοδόξων μεγάλη καὶ ἡ ἔνδεια ἡμῶν
πολλή, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις τὰ πάντα νικήσει καὶ ἐκ
τῶν ἀπόρων καὶ ἀδυνάτων τὰ πάντα κατορθώσει καὶ τὸν
θεῖον ἐκεῖνον Ναὸν ταχέως ἀπαρτίσει· μόνον ἔστε στα-
θεροὶ καὶ εὐέλπιδες καὶ ἔχετε ἐν πληροφορίᾳ πίστεως τὴν
ἐλπίδα σας εἰς Χριστὸν τὸν Θεόν.»

Θαυμασιωτέραν, ἁγνωτέραν, εὐσεβεστέραν, καὶ περιφανε-
στέραν ἔμφασιν μεγαλοπρεποῦς καὶ ἐθνοπρεποῦς ἐξάρσεως
ἀδυνατεῖ νὰ ἀνεύρῃ τις ὁμοίαν ἐν τῇ πολυκυμάντῳ τῆς
ἱερᾶς ἡμῶν Ἀδελφότητος ἱστορίᾳ· ἀναλάμπει ὁ ἀοίδιμος ἐν
στιγμῇ πρὸς τοὺς παρεληλυθότας αἰῶνας, ἀπομιμεῖται ὁ εὐ-
σεβὴς τοὺς εὐσεβεῖς, ὁ ἅγιος τοὺς ἁγίους, ὁ ἐνάρετος τοὺς ἐνα-
ρέτους, μεταρσιοῦται καὶ ἀναπαύεται εἰς τὴν μνήμην των ὁ ἥ-
ρως τοὺς ἥρωας, ὁ γενναῖος τοὺς προμάχους τῆς πίστεως,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

55

ὁ Πατριάρχης τοὺς μεγάλους προκατόχους του, τοὺς προσ-
τάτας τοῦ ζωοδόχου Τάφου καὶ τῶν παναγίων τῶν Κυ-
ρίου προσκυνημάτων, καὶ τὴν πᾶσαν ἐλπίδα πρὸς τὸν μόνον
δυνατὸν θέμενος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πεποιθότας ἐπ' ἄρχον-
τας, ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία, παρηγορεῖ,
νουθετεῖ καὶ στηρίζει τοὺς ἀδυνάτους.

Ἐντεῦθεν ἀκμάζει καὶ ἄρχεται ἡ ἀξιόλογος δρᾶσις τοῦ με-
γάλου Πατριάρχου, διότι εἶχε νὰ παλαίσῃ οὐχὶ πρὸς συ-
νήθη κακά, οὐχὶ πρὸς ἕνα ἢ δύο ἀνικανοῦντας ἐχθρούς, ἀλλὰ
πρὸς πολυμήχανα γένη, πρὸς ἰσχυρὰ κράτη ὁ ἀσθενὴς καὶ ἀ-
δύνατος.

« Τοιαῦτα δὲ καὶ τοὺς οἰκείους νουθετήσας, ἐξασφαλισθεὶς ὅτι ἡ-
μέτερος Προσ[illegible] Λαζιανηνός, εὐθὺς ἐφρόντισε νὰ
ὑποστηρίξῃ τὰ [illegible] πρὸς τοὺς [illegible] αὐθέντας
καὶ ἡγεμόνας καὶ πρὸς τὸν τότε παναγιώτατον καὶ οἰκου-
μενικὸν Πατριάρχην κύριον Καλλίνικον τὸν ἀπὸ Μ
Μουδανίων ὁρμώμενον καὶ πρὸς τοὺς γαληνοὺς ἐνδημοῦν-
τας ἀρχιερεῖς καὶ πρὸς τοὺς προκρίτους τοῦ γένους καὶ με-
τὰ τοῦ ἐλλογιμωτάτου πεϊζαδὲ Δημητρίου Μουρούζη,
τοῦ ἀκαμάτου ζηλωτοῦ καὶ προστάτου τοῦ Παναγ. Τάφου,
τοῦ τότε τὰ τῆς δραγουμανίας τῆς ὀθωμανικῆς Ὑψηλῆς
Πύλης διακυβερνῶντος καὶ διέποντος, ἰδίως συνομιλήσας
εἰς πλάτος, μεγάλην καὶ πολλὴν ἔλαβε τὴν παρηγορίαν διότι,
καθὼς ἡ μακαριότης του ἐπόθει τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Ναοῦ,
οὕτω καὶ ἡ ἐλλογιμότης του ὑπέσχετο νὰ ἐξοικονομήσῃ πᾶσαν
τοῦ ἔργου συνδρομὴν καὶ νὰ διενεργήσῃ τὴν εἰς τοῦτο ἄδειαν.

Τῇ γοῦν ἐφεξῆς Κυριακῇ, γενομένης ἐπισημοτάτης συνό-
δου ἐν τῷ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Πατριαρχείῳ, παρόν-
τος καὶ τοῦ Μακαριωτάτου μετὰ τῶν περὶ αὐτόν, ἀνεγνώ-
σθησαν εἰς ἐπήκοον πάντων τὰ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἐλθόντα
γράμματα καὶ πάντες ἀκούσαντες καὶ ἀκριβῶς μαθόντες
πάντα τὰ ἐν τῷ ναῷ συμβάντα, περιήλγησαν καὶ ἐδυσωπή-
θησαν καὶ πάντες ὁμοῦ ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ
καὶ γνώμῃ εἶπον εἰς τὸν Μακαριώτατον· ἀνάλαβε
Μακαριώτατε Δέσποτα τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνοικοδομή-
σεως καὶ ὅσα μας συντρέχομεν, ὅσα μας βοηθοῦμεν σὺν ἀνεχό-
μεθα πανταχοῦ τὴν ἔγερσιν τοῦ ἐκείνου τοῦ θείου Ναοῦ, δὲν
παραχωροῦμεν δόξαν τὴν δόξαν τοῦ γένους ἡμῶν εἰς ἄλλα ἔ-
θνη· μὴ δειλιάσῃς, μὴ δυνατὸς ὁ Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν
Ἰησοῦς Χριστός, εἰς ὃν ἐλπίζομεν [illegible] καὶ χάριν καμὲ ἀμέ-
σως χωρὶς ἀναβολῆς καιροῦ καὶ ἀρχίνησον τὰ πρὸς τὴν ἀ-
νοικοδόμησιν. Καὶ ἤρχισαν νὰ καταγράφωσι καθ' ὄνομα
ἐν καταστίχῳ· ἄρχισαν δὲ νὰ ἐκδίδωσιν εἰς ὅλους τοὺς ἁπαν-
ταχοῦ ὀρθοδόξους καὶ ἐγκύκλιοι συνοδικαὶ ἐπιστολαὶ ἐν εἴδει
πρὸς κοινὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν τῆς ἀνοικοδομήσεως
τοῦ περιωνύμου ἐκείνου Ναοῦ ἐκ τῆς κοινῆς γοῦν ταύτης
προθυμίας καὶ τοῦ ἐνθέρμου ζήλου τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδό-
ξων χρηστοτέρας ἀνέλαβεν ὁ Μακαριώτατος τὰς ἐλπίδας
καὶ τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ εὐχαριστήσας καὶ βοηθὸν μετὰ
δακρύων ἐπικαλεσάμενος καὶ τὸ πᾶν ἔργον εἰς αὐτὸν ἀναθέ-
μενος καὶ εἰς αὐτὸν ἐλπίζων ἀδιστάκτως, ἤρχισε ἀμέσως νὰ
συγκινῇ καὶ νὰ φροντίζῃ πολλὰ περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐκ-

στιγμιαίας ἀδείας»[1].

Οὐχ ἧττον καί ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀρθόδοξος λαός μαθών τήν σφετέρισιν τοῦ ἀρχαίου καί θείᾳ δόξῃ περιβεβλημένου περικαλλοῦς Πανσέπτου Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ὁμοθυμαδόν μετά δακρύων ἐβόησαν: «Ἅπαντες καί τοῦ ἀναγκαίου στερηθῶμεν, ἀλλά τόν θεῖον Ναόν καταστῆναι αὐτοῖς ἔρημον οὐχ ὑποφέρομεν»[2].

Προσερχόμενοι λοιπόν ὅ τε Πατριάρχης [illegible] καί οἱ μετ' αὐτοῦ Ἀρχιερεῖς καί ~~λαϊκοί~~ ἄρχοντες καί ραγιάδες τοῦ γένους πρός τόν ὑψηλότατον Σουλτάνον Μεχμέτ τόν Δ΄ ἐζήτησαν διά γενικῆς τοῦ γένους ἀναφορᾶς διά τοῦ μεγαλοσίου αὐθέντου κυρίου Ἀλεξάνδρου Μαυρούζη καί τοῦ ἐνδοξοτάτου μεγάλου Δραγουμάνου τῆς Πύλης κυρίου [illegible] αὐταδέλφου αὐτῶν Χάλι γραμματέ καί δόντες τήν ἀναφοράν ἐπέτυχον εὐμενείας θείας ἐξέτι καί ἔλαβον τό χάτι σερίφ διαλαμβάνον πάντα τά ἐν Ἱερουσαλήμ καί ἐκτός: ἐκκλησίαι, μοναστήρια, καί προσκυνήματα ὅτι εἰσί τῶν Ρωμαίων καί δεσπόζουν ταῦτα οἱ Ρωμαῖοι ὡς νομίμους κυρίους αὐτῶν καί, τό δή πάντων σπουδαιότατον, ὁ βασιλικός ὁρισμός ἐπέτρεψε τήν ἐπαναδόμησιν τοῦ σφετερισθέντος Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως εἰς μόνον τό γένος τῶν Ρωμαίων.

Ἰδού ἀνακαθ' ἐκεῖνο ὅπερ ἀποτελεῖ θρίαμβον τοῦ ἡμετέρου γένους, τήν μεγαλειτέραν πρᾶξιν καί τήν ὡραιοτέραν σελίδα τοῦ

1) Ἀνάλεκτα Α. Π. Κεραμέως Γ΄ σελ. 175.
2) Αὐτόθι σελ. 488 ὑποσημείωσις.

βίου τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Πορφυρίου ἐν ἡμέραις
χαλεπαῖς, μεσταῖς κινδύνων πολλαπλῶν, ἐν παραμοναῖς με-
γάλου ἐθνικοῦ ἀγῶνος, ἐν καιροῖς πάνυ ἀντιξόους διά τό
μαστίζον τό ἱερόν ἡμῶν Κοινόν ὑπέρογκον χρέος καί τό-
σα ἄλλα ἀλλεπαλλήλως ἐπερχόμενα καί κινδυνεύοντα τήν
Ἐκκλησίαν καί τό γένος κακά, κατορθοῖ ὁ ἀκούραστος, ὁ
μεγαλεπίβολος, ὁ ἄγρυπνος τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ἀρ-
χηγός, παρά τάς ἀκατανικήτους προσπαθείας τῶν ἀντι-
πάλων ἡμῶν τόσον θριαμβευτικῶς καί περιφανῶς νά ἐπι-
τύχῃ τοιούτου βασικοῦ θεσμοῦ διατάσσοντος καί θάλπον-
τος ὅπως τά μέν ἱερά προσκυνήματα μετά πάντων τῶν ἐξαρ-
τημάτων αὐτῶν ἀνήκωσιν, ὡς ἀνέκαθεν, εἰς τό ἡμέτερον γέ-
νος, ὁ δέ πυρποληθείς καυσθείς ἅγιος Ναός ὑπό μόνου τοῦ
ἡμετέρου γένους ἀνεγερθῇ, ὡς καί ἐποίησαν.

Οὐδείς τῶν ἀναγνωστῶν τῆς ταπεινῆς μου ταύτης μελέτης,
πέπεισμαι, θέλει μείνῃ ἀσυγκίνητος, οὐδείς θέλει μείνῃ ἀπα-
θής θεατής καί μή ἀσπαζόμενος τήν ἱεράν μορφήν τοῦ τεθ-
νημένου καί δόξῃ πολλῇ ἐστεμμένου Πατριάρχου Πορ-
φυρίου καί οὐδείς ἀναγνώσκων τάς γραμμάς ταύτας, ἐν
αἷς ἐπιγραμματικῶς μόνον γίνεται μνεία τῶν γνωστοτέρων
τῆς δράσεως αὐτοῦ σημείων, δέν θέλει αἰσθανθῇ ἄδολον τήν
εὐγνωμοσύνην καί ἄφατον τόν ἔπαινον πρός τόν ἱερόν ἄν-
δρα· καί πῶς νά μείνῃ τις ἀπαθής ὅταν ἴδῃ τήν περαιτέρω
δρᾶσιν τοῦ ἀνδρός πολλαχῶς ἐμφανιζομένην; ζητήματα
ἐπί ζητημάτων ἐγείρονται, ἐμπόδια καί ἀλλεπάλληλα προ-
σκόμματα παρεμβάλλονται ὅπως ἀναχαιτισθῇ τό ἔργον τῆς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

562 14

Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Πολύκαρπος (1808-1827)

ἀνοικοδομῆς τοῦ θείου Ναοῦ ἢ τουλάχιστον ἀνακληθῇ τὸ βασιλικὸν διάταγμα, ἀλλ' οὐδὲν κατορθοῦται· ὁ θερμὸς τῆς ὀρθοδοξίας πρόμαχος ἐντείνει ἔτι μᾶλλον τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, καταβάλλει τὰς ὑστάτας προσπαθείας καὶ τὸ ἔργον μετὰ διετεῖς ὑπερανθρώπους ἀγῶνας ἀποτελματίζεται· ὁ περίδοξος Ναὸς ἀνεγείρεται, τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον ἀπρόσβλητον ἀξι[illegible] καὶ ἀκίνδυνον ἐκ τοῦ ὀλεθρίου πυρὸς περικαλλέστατα ὀρθοῦται, αἱ δὲ πέριξ καὶ ἐντὸς γεγλυμμέναι διάφοροι Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ ἱεραὶ περικοπαὶ περιφανῶς διακηρύττουσι τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ καὶ ἐξαίρουσιν ἐκ μόνου τοῦ εὐσεβοῦς Γένους τῶν Ρωμαίων καὶ ἐλευθερίᾳ τῇ φωνῇ βοῶσι πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ γῆς καθ' ἑκάστην ἐν αὐτῷ φοιτῶντας περιηγητὰς καὶ προσκυνητάς: ἀνῳκοδομήθη τὸ θεῖον Κουβούκλιον τοῦ Παναγίου Τάφου ὅλον ἐκ θεμελίου δι' ἐλέους τῶν ὀρθοδόξων Ρωμαίων ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Κυρίου Πολυκάρπου ἐν ἔτει αωι'. κατὰ μῆνα Μάρτιον.

Δικαίως μετὰ τὸ μέγα τοῦτο καὶ εὐφρόσυνον γεγονὸς διά τε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ γένος καὶ ἰδίᾳ διὰ τὴν πολυπαθῆ ἡμῶν Ἀδελφότητα ηὐφράνθη ἡ ἠγαλλιάσατο ὅτε τῆς Μητρὸς τῶν ἐκκλησιῶν ἀρχηγὸς καὶ σύμπας ὁ ἁπανταχοῦ γῆς ὀρθόδοξος λαὸς ἔχαιρε δικαίαν χαρὰν ὁ Πατριάρχης Πολύκαρπος, διότι τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐστέφθη ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας, τὰ ἀπαράγραπτα τοῦ γένους δίκαια μυριάκις ἀνεγνωρίζοντο ἐπὶ τῶν Ἁγίων Τόπων, τὸ δὲ αἰωνόβι-

Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Πολύκαρπος (1808-1827).

ον τῶν προσκυνημάτων καθεστὼς ἀνεπαλλάκτως κατεκυροῦτο καὶ αὖθις ἀσφαλέστατα ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πρεσβυγενοῦς Ἀδελφότητος.

Τὴν περαιτέρω δρᾶσιν τοῦ ἀοιδίμου Πολυκάρπου καὶ ἀλλαχοῦ μὲν σποραδικῶς δύναταί τις νὰ ἴδῃ, ἰδίᾳ ὅμως ἐν τοῖς ἑπομένοις, ἔνθα περιληπτικῶς λέγεται: «Ἡ ἀνακαίνισις τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τούτου, ἡ ἐπισκευὴ τῆς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἄλλων προσκυνημάτων καὶ πολλῶν μοναστηρίων τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐχρειάσθησαν ποσότητα χρημάτων ὑπέρογκον τόσον διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔργου, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἄπληστον γνώμην τῶν [illegible], καθὼς καὶ διὰ τὰς συμβάσας διενέξεις καὶ διαφορὰς μετὰ τῶν Ἀρμενίων, εἰς τὰς ὁποίας μόνας ἐδέησε νὰ δαπανήσῃ τὸ Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἢ Ἱερουσαλὴμ ἐπέκεινα τῶν 2 μιλλιονίων γροσίων. Ἀληθῶς συνεκροτήθησαν βοήθειαι μεγάλαι παρὰ τῶν ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξων ἐπὶ τῶν ἀνακαινισμῶν τοῦ ἁγίου Τάφου. Πλὴν ἐξ ἑνὸς μέρους τὰ μεγαλείτερα ἔξοδα καὶ ἔτι τούτου ἡ ἄτακτος οἰκονομία τῶν βοηθειῶν οὐ μόνον δὲν συνεχώρησαν νὰ ἐξοφληθῇ τὸ προγενέστερον χρέος τοῦ Παναγίου Τάφου, ἀλλὰ καὶ τὸ ηὔξησαν εἰς τρόπον, ὥστε κατήντησε νὰ χρεωστῇ τὸ Κοινὸν μέχρι τοῦ 1821 ἐν μὲν Βασιλευούσῃ περίπου 4 μιλλιόνια γρόσια, ἐν δὲ Ἱερουσαλὴμ ἐπέκεινα τῶν 3 μιλλιονίων. Ἡ ποσότης αὐτὴ δὲν ἐλήφθη τῷ ὄντι

Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων.
Πολύκαρπος (1808-1827)

ὄχι εἰς δάνεια, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ 1808 εὑρεθὲν τὸ Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου εἰς ἀνάγκην τοῦ νὰ λαμβάνῃ δάνεια πρὸς 40 καὶ 50 τὸ πουγγίον καὶ μὴ δυνάμενον ἐκ τῶν προσόδων του νὰ ἀπαντᾷ, παρὰ τὰ ἔξοδά του τακτικά τε καὶ ἔκτακτα καὶ τοὺς ἐτησίους τόκους τοῦ χρέους, ἀνεκεφαλαίωνε καὶ τέλος τοὺς τόκους μὲ εὐχαρίστησιν τῶν δανειστῶν, οἵτινες ἐθεώρουν τὸ Κοινὸν τοῦτο ὡς τὸ μόνον ἄσυλον τῆς περιουσίας των. Ἀλλ' ἀφοῦ τὸ χρέος ηὔξησε γ' ἐδυσκολεύετο ἡ Κάσσα νὰ εὑρίσκῃ δάνεια μὲ τόκον συγκαταβατικόν, ηὔξησε τοὺς τόκους εἰς 75 καὶ 90 τὸ πουγγεῖον ἐν τοσούτῳ ἐπῆλθεν ἡ ἀνωμαλία τοῦ 1821. Τότε τὸ Κοινὸν τοῦ Παναγίου Τάφου ἐστερήθη ὅλας του τὰς προσόδους, οὔτε οἱ προσκυνηταὶ ἐτόλμων νὰ ὑπάγωσιν εἰς Ἱερουσαλήμ, οὔτε ἀπὸ τὰ εἰς Βλαχομπογδανίαν μοναστήριά του ἠδύνατο νὰ λαμβάνῃ τὰς προσόδους, ἐκτὸς τῶν ὅσα συγκατένευον νὰ στέλλωσιν οἱ βογιάροι μικρὰ καὶ εὐτελῆ πράγματα, οὔτε δάνεια εὕρισκε νέα καὶ ἔξοδα εἶχον ὑπέρογκα τόσον ἐν Βασιλευούσῃ ὅσον καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ θυσίας καθημερινὰς πρὸς ἐξαγόρασιν τῆς ζωῆς τῶν Πατέρων, οἵτινες καὶ διεφυλάχθησαν χάριτι θείᾳ ἅπαντες ἀβλαβεῖς μεταξὺ ἐκείνου τοῦ βρασμοῦ τῆς αἱματοχυσίας. Τότε τὸ Κοινὸν ἤρξατο νὰ κινεῖται σφοδρῶς οἱ δανεισταὶ ἀδυσώπητοι κατεμαίνοντο καὶ μόλις μὲ τὰς καὶ εὐχαρίστησιν αὐτῶν ἀνακεφαλαιώσεις τῶν τόκων ἐμα-

17

566

Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Πολύκαρπος (1808–1827).

λάσσοντο οἱ φρονιμώτεροι οἱ δὲ ἄλλοι, ἄλλιτε ἐσφιγμένην ἐλπίδα των εἰς αὐτὰ μόνα τὰ δάνειά των, κατέβουν καὶ ὑπέφερον βίας καὶ ἐνοχλήσεις ἀφορήτους. Οἱ δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ πατέρες εἶχον τὴν ὑπόληψιν διὰ νὰ λαμβάνωσι δάνεια παρὰ τῶν ἐντοπίων Ἀράβων, πλὴν ἐπὶ τόκῳ 20 τοῖς 100 καὶ εἰς νομίσματα ἀμετάλλητα καὶ λαμβάνοντες ἀντὶ χρημάτων πράγματα διάφορα καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ πρὸς τροφὴν εἰς τιμὴν διπλασίαν μὴ δυνάμενοι ἄλλως νὰ ἀπαντήσωσι τὰς ἀπαιτήσεις καὶ ἀπειλὰς τῶν τυράννων καὶ νὰ συντηρήσωσι τὰ πανάγια προσκυνήματα, τὰ ὁποῖα ἤθελαν εἰς πᾶσαν ὥραν νὰ καταλαμβάνωσιν οἱ [illegible] ἀσεβεῖς.

Αὗται αἱ ἀπαραμύθητοι θλίψεις ἀπεστέρησαν τὴν ζωὴν τοῦ Πατριάρχου Πολυκάρπου τῇ 5ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 1827, χωρὶς νὰ προφθάσῃ νὰ ἀφήσῃ διάδοχον τοῦ θρόνου του, κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν ἀρχαιόθεν κανονικὴν συνήθειαν.[1] Τὸν ὅλως ἐπαξίως διακυβερνήσαντα τὴν Μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἀποβιώσαντα εἰς ἡλικίαν 77 περίπου ἐτῶν μέγαν Πατριάρχην ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ μεγαλοπρεπέστατα κηδευθέντα καὶ ταφέντα ἐν Νεοχωρίῳ, ἐν τῷ μνήματι τοῦ προκατόχου αὐτοῦ γ. Γέροντος Ἀνθίμου,[2] ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ καὶ σύμπαντος τοῦ λαοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διεδέχθη ὁ ἐκ Ραιδεστοῦ ἀρχιμανδρίτης Ἀθανάσιος (1827–1845), ἐκλεγεὶς ἐν Κων-

1) Κατ' ἄλλας ἀκριβεστέρας πληροφορίας ἀπέθανε τὴν γ'α Ἰανουαρ. ὡς [illegible] Πρ. Ἀρχιμανδρ.

2) Ἀνάλεκτα Γ΄ σελ. 488. ὑποσημείωσις.

567

Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Πολύκαρπος (1808–1827).

σταντινουπόλει ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ γένους καὶ τῆς Ἱ. Συνόδου, διότι τὸ ὀξὺ τῆς ἀσθενείας τοῦ Πολυκάρπου δὲν ἐπέτρεψεν αὐτῷ, ἵνα διατάξῃ τὰ κατὰ τὴν διαδοχὴν τοῦ θρόνου.3

3) Ἡ Ἐκκλ. Ἱεροσολύμων καὶ τὰ 4 Πατριαρχεῖα αὐτῶν σελ. 102–103.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ